

Bygning nr 29. Størhus fra Brennakkseter

Størhuset på Brennakksetra består av melkebod og størhus. Opprinnelig var dette to hus, men de ble flyttet sammen i 1914. Siste sesongen det ble setret var i 1923. Setra tilhørte Oudenstad, der Halvard Oudenstad kom fra. De var sju søsken, men bare den yngste, Konrad, var gift og hadde barn. De øvrige seks søsknene bodde på garden, med den eldste broren, Anton, som gardbruker. Både Anton, og søsteren Oline blir omtalt som giver av huset.

Brennakksetra kom til Eiktunet i 1963. Foto: Audbjørn Rønning

Foto: Eiktunet

SETERBRUK

Seterbruk på gamlemåten med full produksjon på setra er helt opphørt i Vestoppland. Minnene om seterlivet og mye av kunnskapen finnes fortsatt, men både hus og gjenstander er i flere tilfelle bare bevart på museene. Ved «liv i stuene»-arrangementer bringes setermiljøet til live igjen.

I dag viser tegneren oss et tilbakeblikk slik som det kan ha sett ut en dag på ettersommeren, kanskje for hundre år siden. Vi ser størhuset fra Brennbakken seter, som nå står på Eiktunet museum i Gjøvik. Opprinnelig lå den på åsen mellom Biri Øverbygd og Øvre Snertingdal og var seterhus for Oudenstad i Snertingdal. Det er egentlig to hus som først sto hver for seg, men ved begynnelsen av århundret ble de flyttet nærmere sammen og et stort tak ble lagt over begge. Det er nå en åpen gang i midten, mjølkebu til høyre og bolig- og arbeidsrom til venstre med peis og

gråsteinspipe. Taket er tekket med bord. Oudenstad setret siste gang i 1923. Huset ble flyttet til museet i 1963. I tillegg til størhuset hadde de fleste setrene fjøs og en liten løe.

Mannen med kløvhesten har vært på seterbesøk og har tatt med seg en del av sommerens produkter for å frakte dem til gards. Buskapen, budeia og gjeterguttene skal nok være på setra enda noen uker. Hvis kuene har melket godt i sommer og budeia har vært påpasselig og flittig, er det nok mange kilo smør og ost i kløven på hesten.

Det ble produsert både primost (brunost), pultost, gammelost og kvitost. Smøret var handelsvare og skaffet garden kontanter. Var det rikelig produksjon kunne noe ost også bli solgt, men mye gikk til egen husholdning. Om vinteren ga kuene mindre melk, så det gjaldt å få mest mulig ut av sommerproduksjonen.

Alle setrene i Vestoppland lå i skogstrenn, fra ca. 650 til 800 meter over havet. Beitebesto av skogsgras og myrer, og de ble ikke ansett som like gode som beite på høyfjellet. I flere hundre år var likevel seterbruket en viktig og livsnødvendig del av gardsdrifta. Skogen ga rikelig med ved til ostekokingen, og tømmer til hus var det heller ikke mangel på. At seterbruket var viktig vises også ved at noen av de største gardene, slik som Hunn, sendte buskapen sin milevis avsted til setrer i Synnfjellet eller i Valdres.

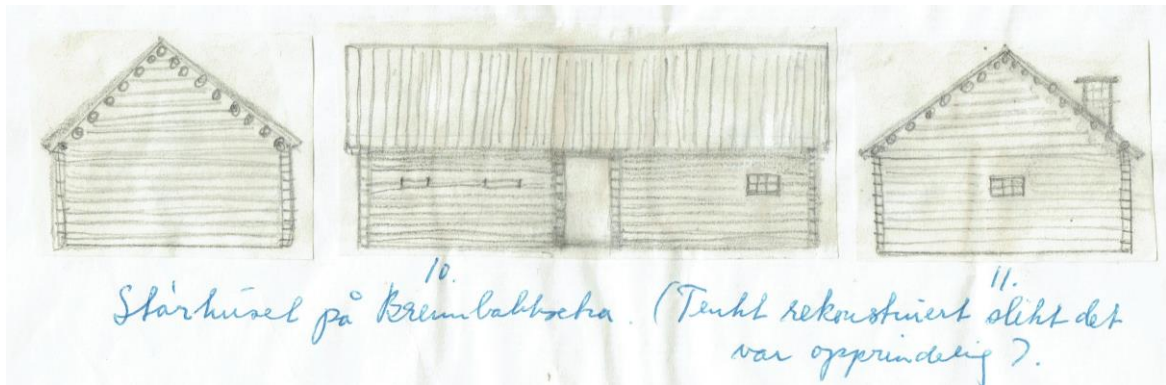
Vi har kanskje et noe romantisk syn på seterlivet, men det var også hardt arbeid og dramatiske episoder når bjørn eller ulv angrep buskapen.

Anne-Lise Svendsen
Tegning: Lise Sandberg

Størhuset fra Brennbakken.

Størhuset på setra er fra en av Brennbakkensetrene i Snertingdal, og gitt av Oline Oudenstad. Det er av den aller eldste type, og består av størhus og melke- og ostebu som opprinnelig var satt opp hver for seg, men som senere er satt inn til hverandre med en gang i mellom med tak over. Det har peis i det ene hjørne og jordgulv.

Utdrag fra årsrapport for Eiktunet 1964

Skisse formodentlig utført av Halvard Oudenstad